

Recenzja

aktywności naukowej, dydaktycznej, publicystycznej i wskazanej jako osiągnięcie naukowe monografii dr. inż. Jarosława Stelmacha nt.:
Zamachy terrorystyczne. Istota i koncepcja reagowania

1. Podstawa formalna opracowania recenzji

Niniejszą recenzję opracowano na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Naukowej „Nauki o Bezpieczeństwie” Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego nr 76/RDN NoB/2023 z dnia 25 października 2023 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr. inż. Jarosławowi Stelmachowi. W czasie przygotowania recenzji kierowano się kryteriami określonymi w: ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* DZ. U. 2018 poz. 1668 z późniejszymi zmianami, Art. 219, ust. 1, pkt 1-3 oraz uchwale Senatu Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego nr 99/WAT/2021 z dnia 21 grudnia 2021 w sprawie określenia „Sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego w Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego”, Rozdział III *Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego*. Poza wymienionymi aktami prawa w sporządzaniu niniejszej recenzji posłużono się zaleceniami Rady Doskonałości Naukowej dostępnymi na jej stronie internetowej w formie poradników i materiałów pomocniczych dotyczących układu i treści recenzji w postępowaniu habilitacyjnym

2. Podstawowe dane o kandydacie

Kandydat stopień naukowy doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie uzyskał uchwałą Rady Wydziału Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie w dniu 16 września 2014 r., na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej nt.: *Ograniczanie skutków zamachów terrorystycznych w budynkach użyteczności publicznej*. Z analizowanych dokumentów nie wyni-

ka, aby kandydat ubiegał się uprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Dr inż. Jarosław Stelmach ukończył:

- Wyższą Szkołę Oficerską imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu, 1998 r., uzyskując tytuł zawodowy inżynier budownictwa w specjalności budowa dróg i mostów kołowych;

- studia magisterskie na kierunku prawo na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu, 2007 r., uzyskując tytuł zawodowy magistra prawa;

- studia podyplomowe w zakresie prawa karnego wykonawczego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu, 2007 r.

Ponadto umiejętności zawodowe Kandydat doskonalił na kursach: oficerów policji sił powietrznych w USA, negocjatorów policyjnych i dowódców operacji policyjnych w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie.

Habilitant zajmował następujące stanowiska w czasie swej kariery naukowo-zawodowej:

- 1998 – 2001, 25 Brygada Kawalerii Powietrznej w Tomaszowie Mazowieckim, dowódca plutonu saperów;

- 2001 – 2002, Oddział Żandarmerii Wojskowej w Łodzi, oficer pionu prewencji;

- 2002 – 2005, Oddział Żandarmerii Wojskowej we Wrocławiu, dowódca kompanii;

- 2005 – 2006, Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej w Gliwicach, wykładowca taktyki specjalnej;

2006-2011, Oddział Żandarmerii Wojskowej we Wrocławiu, szef wydziału prewencji;

- 2011-2018, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych we Wrocławiu, a po zmianie nazwy w 1917 r. Akademia Wojsk Lądowych, na stanowiskach wykładowcy i adiunkta oraz czasowo pełnił obowiązki szefa Katedry Bezpieczeństwa Narodowego;

- 2018 – obecnie, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, na stanowisku adiunkta, od 1 marca 2023 r. pełni funkcję prorektora ds. współpracy z otoczeniem społeczno-biznesowym.

Uogólniając, stwierdzam, że Pan dr inż. Jarosław Stelmach kształcąc się, pracując na rzecz zapewniania bezpieczeństwa militarnego i publicznego naszego pań-

stwa, ale co najważniejsze realizując zadania naukowe i dydaktyczne w zakresie formalnym i materialnym nauk o bezpieczeństwie, pozytywnie zweryfikował nabyte w okresie kształcenia i szkolenia wiedzę i umiejętności. Habilitant sprawdził się zarówno w spełnianiu odpowiedzialnych ról w uczelniach akademickich, jak i w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, wykazując wysokie walory naukowe i obywatelskie. W rezultacie wniósł konkretny wkład w budowanie bezpieczeństwa wewnętrznego Polski. Na wstępnym etapie swej recenzji, aktywność naukowo-zawodową Habilitanta oceniam wysoko, jako przykład umiejętnego łączenia sprawowania odpowiedzialnych funkcji zawodowych i naukowo-dydaktycznych w służbie naszej ojczyźnie.

3. Informacja o ocenianych osiągnięciach naukowych

Oceniane osiągnięcia naukowe Kandydat udokumentował wyjątkowo rzetelnie. W załączniku 4 do złożonego wniosku zawarł *Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny*. Osiągnięcia te scharakteryzował w załączniku nr 3 *Autoreferat*. Ponadto załączył w formie pdf zasadnicze publikacje: monografie naukowe, rozdziały w monografiach, artykuły naukowe. Monografię nt.: *Zamachy terrorystyczne. Istota i koncepcja reagowania*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2023, ISBN 978-83-8270-233-0 Kandydat wskazał jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Zgodnie z bazą danych Harzing's Publish or Perish Habilitant uzyskał 42 cytowania i Indeks Hirsha 4. Natomiast w Wykazie osiągnięć zaznaczył, że w ogólnej liczbie cytowań, 13 to autocytowania, a także sam obliczył swój Impact Factor 3,88, według metodyki liczenia IF zgodnie z: Sumarycznym Impact Factor publikacji danego autora https://www.ue.wroc.pl/badania/18393/niezbednik_naukowca.html oraz udokumentował 15 dodatkowych cytowań nie objętych żadną bazą danych. Wszystkie przywołane dane naukowo metryczne charakteryzują osiągnięcia naukowe Kandydata po uzyskaniu przez niego stopnia naukowego doktora.

Natomiast na dorobek dr. Inż. J. Stelmacha po uzyskaniu stopnia naukowego doktora składają się: 6 autorskich i 3 współautorskie monografie naukowe, 21 autorskich i 4 współautorskie rozdziały w monografiach naukowych, 15 artykułów naukowych, w tym 2 współautorskie, a 5 w czasopiśmie zagranicznych. Do najważniejszych czasopism, w ramach których kandydat publikował swoje prace naukowe zali-

czam „Sustainability” ISSN: 2071-1050, punktacja ministerstwa:100, czasopismo indeksowane w bazach Web of Science i Scopus – Impact Factor 3,9. W czasopiśmie tym Kandydat opublikował wraz z Natalią Moch w nr 14/22, w 2022 r. artykuł nt.: *Time in Responding to Terrorist Attacks in Cities*, w którym wykazał wiodącą rolę. Był także redaktorem i współredaktorem naukowym 15 monografii.

Zarówno analiza tytułów wykazanych publikacji, jak i załączonych w formacie PDF treści tych publikacji upoważnia do oceny, że cały dorobek Habilitanta ściśle mieści się w ramach formalnych i materialnych nauk o bezpieczeństwie. Dorobek ten tworzy w zdecydowanej większości wartościowy, koherentny system wiedzy o terroryzmie, przestępczości zorganizowanej i ich zwalczaniu. Zatem, wiedzy wnoszącej istotny wkład w rozwój naszej dyscypliny naukowej – nauk o bezpieczeństwie. Reasumując, udokumentowane osiągnięcia publikacyjne Kandydata znacznie przekraczają wymagania ilościowe i jakościowe stawiane dorobkowi kandydatów w procedurach nadawania stopnia doktora habilitowanego.

4. Ocena wskazanego przez kandydata osiągnięcia naukowego

4.1. Ocena metodologiczna

Założenia poznawcze monografii nt.: *Zamachy terrorystyczne. Istota i koncepcja reagowania* zawarte w jej wstępie i wprowadzeniach do poszczególnych rozdziałów oceniam bardzo wysoko. Habilitant czytelnie zarysował swoje stanowisko filozoficzne, w tym: ontologiczne, aksjologiczne, epistemologiczne i metodologiczne. Ontologicznie zadeklarował się jako naukowiec łączący racjonalizm z empiryzmem, pojmując przedmiot poznania swych badań w ramach umiarkowanego, dualistycznego realizmu zależnościowego. Równie jasno wyjaśnił co w prowadzonych badaniach rozumiał za dobrostan bezpieczeństwa państwa wraz z wartościami przez ten dobrostan fundowanymi. Następnie trafnie w mojej ocenie i spójnie z założonym pojmowaniem ontologicznym przedmiotu badań założył epistemologiczną konieczność poszukiwania prawdy w ramach pluralistycznego paradygmatu poznania, właściwego dla zadeklarowanej przez Kandydata przynależności do systemowo-organizacyjnego, a w gruncie rzeczy postpozytywistycznego nurtu poznawczego nauk o bezpieczeństwie.

Na tak solidnym fundamencie filozoficznym Kandydat równie solidnie uporządkował badania z ogólnometodologicznego punktu widzenia. Ściśle przestrzegając reguł wyłonił poznawczą sytuację problemową, a z niej przedmiot badań. Następ-

nie sformułował ogólny problem badawczy, który wyraził, wynikającym z sytuacji pytania, trafnym zdaniem pytajnym. Z kolei w czytelnej relacji wynikania wyłonił sześć problemów szczegółowych, które prawie w pełni trafnie wyraził sześcioma zadaniami pytajnymi. Zdania te w sposób przechodni, asymetryczny i spójny silnie uporządkowały proces poznania przedmiotu badań Kandydata. Zastrzeżenie „prawie” kwestionuje część pierwszego z zadanych pytań, które w mojej ocenie niezasadnie pomija istotę reagowania na zamachy terrorystyczne. Pomimo zastrzeżenia jakie poczyniłem, uporządkowanie ogólnometodologiczne badań oceniam bardzo dobrze.

Naturalną konsekwencją założonego porządku ogólnometodologicznego pracy okazał się oryginalny projekt diagnostyczno-projektowej procedury badawczej, zobrazowanej na rycinie 1, s. 22 i opisanej wraz z charakterystyką realizacyjną metod teoretycznych i empirycznych na stronach 21-25 monografii. Zatem i porządek nadany badaniom procedurami metodologii szczegółowej nie budzi moich zastrzeżeń.

Reasumując, pragnę podkreślić, że w okresie już blisko dwudziestu lat uczestniczenia w procedurach habilitacyjnych w różnorodnych rolach, nie napotkałem tak przemyślanego, spójnego filozoficznie, ogólnie i szczegółowo metodologicznie projektu badań. Zatem oceniam, że już same założenia poznawcze pracy wnoszą znaczący wkład w kulturę poznania przedmiotu badań nauk o bezpieczeństwie.

4.2. Ocena merytoryczna

Wykładowi wyników badań Habilitant nadał formę monografii naukowej. Treści monografii Kandydat zawarł na 456 stronach, uporządkowanych 6 rozdziałami skorelowanymi z 6 problemami szczegółowymi, opatrzonego wstępem i zakończeniem oraz bibliografią. Każdy z rozdziałów rozpoczyna wprowadzenie, a kończy podsumowanie. Zasadnicze treści monografii poszerzono 2 załącznikami oraz uzupełniono i wzbogacono spisami: 30 tabel, 45 rycin, 9 zdjęć oraz wykazem skrótów. Oceniam, że bogata: 232 monografie, 86 artykułów naukowych, 179 publikacji internetowych, 39 różnorodnych aktów prawa międzynarodowego i krajowego, wielojęzyczna bibliografia tworzy wystarczające źródło prawdy (tworzy przesłanki racji dostatecznej) stawianych w pracy tez. Natomiast załączniki, tabele, ryciny i zdjęcia oraz wykaz skrótów ułatwiają czytelnikowi zrozumienie zasadniczych treści werbalnych pracy. Zatem, przyjętą strukturę opisu wyników badań uznaję za poprawną logicznie i czytelną.

We wstępie Habilitant zawarł założenia poznawcze monografii, które oceniono w podrozdziale 4.1 niniejszej recenzji. Natomiast końcową część wstępu tworzy

istotny z punktu widzenia czytelnika, racjonalny pragmatycznie opis struktury monografii wraz z krótkimi streszczeniami zawartości poszczególnych rozdziałów pracy.

W rozdziale pierwszym Autor skupił uwagę na identyfikacji terroryzmu. Wyniki tej identyfikacji zawarł w czterech podrozdziałach opatrzonych wprowadzeniem metodologicznym i podsumowaniem. Treści merytoryczne rozdziału pierwszego oceniam wysoko. Ocena ta wynika z rzetelności i konsekwencji poznawczej Kandydata. Przywołaną rzetelność dokumentują zarówno liczne i różnorakie źródła czynionych założeń, jak i autorski sposób ich prezentacji: np. tab. 1 *Częstotliwość występowania wybranych elementów definicji terroryzmu*, s. 36, ryc. 2 *Schemat strategii oporu niekierowanego w wymiarze podmiotowym*, s. 43, ryc. 3. *Wybrane metody działalności terrorystycznej*, s. 45, ryc. 4. *Podmiotowy wymiar terroryzmu i zamachów terrorystycznych*.

Przywołane modele formalne opatrzone opisem werbalnym tworzą założenia i pozwalają dostrzec właściwe tworzeniom nowych faktów naukowych, ekstensjonalne relacje wynikania typu „jeżeli ... to....”. Zatem oceniam, że Habilitant wnioskował dedukcyjnie według trybu *modus ponendo ponens*: jeżeli „tab.1 i ryc. 2-4” to cele terroryzmu wyrażają ryc. 5. *Poziomy i środowisko celów terrorystycznych*, s. 52, ryc. 6. *Strategia pośrednia terroryzmu w aspekcie celów*, s. 53, ryc. 7. *Cele instrumentalne terroryzmu- cele zamachów terrorystycznych*, s. 57. Podobnie oceniam podrozdziały 1.4. i 1. 5. zawierające opis skutków terroryzmu i relacji oddziaływania terroryzmu na państwo. W pełni podzielam tezy Autora o relacjach łączących skutki bezpośrednie z pośrednimi skutkami terroryzmu (ryc. 8, s. 59). Pozytywnie oceniam także autorskie: typologię terroryzmu według rodzajów zagrożeń (tab. 2, s. 69) i model zagrożeń terrorystycznych bezpieczeństwa państwa (ryc. 10, s. 84). Podsumowanie rozdziału 1. uznaję za wyjaśniającą hipotezę naukową, do której argumenty zawierają treści tej części monografii.

Uogólniając, rozdział 1. oceniam na bardzo dobrym poziomie, wskutek dostarczenia w nim przez Autora licznych nowych faktów naukowych, twórczej wiedzy o przedmiocie badań. Natomiast pewne wątpliwości budzi brak bezpośredniego stanowiska autora wyrażonego nominalną definicją sprawozdawczą, regulującą na potrzeby pracy pojmowanie terroryzmu. Ponadto w mojej ocenie w tej części pracy powinna znaleźć się także identyfikacja tytułowego „reagowania” na zamachy terrorystyczne.

Rozdział 2 pracy poświęcony jest tematyce konceptualizacji natury zamachów terrorystycznych. Po krótkim, ale wystarczająco informatywnym wprowadzeniu metodologicznym, Autor wykazał to co najważniejsze, podstawowe w zamachach terrorystycznych. W pierwszej kolejności posługując się kryterium celu działania sprawcy wydzielił trzy podstawowe kategorie przedmiotowych zamachów: terrorystyczne, kryminalne oraz popełniane przez osobę niepoczytalną. Następnie kategorie te starannie scharakteryzował w aspektach: prawnym, kryminologicznym i nauk o bezpieczeństwie. Po czym przystąpił do autorskiego opisu i wyjaśnienia czterech zasadniczych form jakie mogą przyjąć zamachy terrorystyczne: działania, zdarzenia, procesu, sytuacji kryzysowej. Wreszcie posiłkując się modelami ontologicznymi przedmiotu badań określił siedmioma atrybutami istotę zamachu terrorystycznego (s. 98-99). W pełni podzielam uzyskane i opisane w tej części pracy wyniki badań Kandydata, które uznaję za uzyskane dedukcyjnie nowe fakty naukowe.

W kolejnej części rozdziału 2 Autor wyspecyfikował czternaście własności zamachów, które następnie scharakteryzował. Charakterystykę tę umiejętnie użył do oszacowania w skali 1-3 natężenia tych cech w trzech wyróżnionych wcześniej, według kryterium celu sprawcy, kategoriach zamachów (tab. 4., s. 107). Z przeprowadzonych działań poznawczych wysnuł cztery, zasadne i produktywne z perspektywy dalszych badań wnioski i sformułował jedną rekomendację praktyczną. W pełni podzielam przekonania Autora o: 1 swoistej naturze i odrębności zamachów, 2 dualizmie celów zamachu terrorystycznego, 3. różnicach jakościowych między wyróżnionymi kategoriami zamachów, 4. determinowania atrybutami zamachów zakresu i specyfiki reagowania państwa (s. 108).

Z kolei w podrozdziale 2.4 Autor zawarł interesujące, produktywne poznawczo analizy zamachów terrorystycznych wraz z wnioskami w kontekście czasu. W rezultacie zaproponował autorski podział zamachów terrorystycznych na: wyprzedzające, nagłe, ciągłe, kaskadowe, skoordynowane (ryc. 12., s. 111). Do każdej kategorii czasowej zamachów przypisał możliwe ich typy, a następnie całość scharakteryzował posługując się logiką narastania sytuacji kryzysowej, co zilustrował w ryc. 13-17, s.113-118. Swoiste wnioski w kontekście zagrożeń operacyjnych zawarł w autorskiej tabeli 5, na s. 120. Rozdział 2 kończy charakterystyka środowiska naturalnego i artefaktowego zamachów terrorystycznych. W podsumowaniu Kandydat ponownie nadał wstępnej hipotezie roboczej formę wyjaśniającej hipotezy naukowej. Rozdział drugi

oceniam jako wyrażający w przeważającej części twórczy, produktywny rezultat działań poznawczych Habilitanta.

W rozdziale 3 monografii odnajdujemy uporządkowanie metod, form i narzędzi używanych w różnorodnych typach zamachów terrorystycznych. Kandydat we wprowadzeniu do zasadniczych treści rozdziału wykazuje właśnie porządkującą własność przysługującą typologiom. Następnie wyróżnia według charakterotypu metody 12 typów (metod) zamachów terrorystycznych, a w tabeli 6 na s. 135-136 charakteryzuje przez przypisanie do każdej metody, formy i narzędzia trzy z nich. Wyjaśnia także co rozumie przez metodę, formę, a co przez narzędzie zamachu terrorystycznego. Na kanwie poczynionych założeń wstępnych przystępuje w kolejnych 12 podrozdziałach do pełnej charakterystyki poszczególnych typów zamachów terrorystycznych. Większość z nich wyraża także modelami formalnymi na rycinach 18 -25, s. 139-161. Ostatni z wymienionych typów zamachu wyjaśnia poza opisem werbalnym także w formie tabeli 7, s. 166-167. Po analizie 12 metod (typów) zamachów terrorystycznych wysnuwa trzy bardzo konstruktywne dla dalszych badań wnioski. Pierwszy o koniecznej elastyczności w planowaniu reagowania na zamachy, drugi o niezbędności budowania baz danych przeszłych zamachów na rzecz przygotowania się państwa do tych przyszłych, trzeci o konieczności permanentnego monitorowania tendencji stosowania konkretnych metod przedmiotowych zamachów. Podzielam wnioski Habilitanta i cały rozdział trzeci oceniam pozytywnie. Jednak dostrzegam w tym rozdziale także niedostatek w procedurze typologizacyjnej. Nie do końca zgadzam się z utożsamieniem przez habilitanta typów z metodami. Typologia do bardzo specyficznego rodzaju podziału logicznego. Wyrażam nadzieję (jeśli do tego etapu procedury habilitacyjnej dojdzie) na polemiczną wymianę poglądów z Kandydatem w trakcie kolokwium habilitacyjnego na temat różnic między typem a metodą oraz między klasyfikacją a typologią.

Rozdział 4 recenzowanej monografii poświęcony został opisowi i wyjaśnieniu konkretnych zdarzeń terrorystycznych z przeszłości metodą studium przypadków. We wprowadzeniu Kandydat po pierwsze trafnie uzasadnił, a po drugie w pełni scharakteryzował zastosowaną metodę i układ prezentacji w poszczególnych podrozdziałach jej wyników. Raporty każdego ze zdarzeń zawierały w takim samym układzie opisu: metodę, formę, narzędzie; kategorię czasu; czas trwania; środowisko; sprawcę; skutki bezpośrednie; czas identyfikacji zamachu jako terrorystyczny; przebieg zdarzenia; lokalizację przestrzenną; czynniki utrudniające reagowanie; reagowanie

na zamach; opis zagrożeń operacyjnych w procesie reagowania, podsumowanie. Studium przypadku objęło 6 różnych, spektakularnych zamachów terrorystycznych przeprowadzonych w latach 2005-2017. Raporty z poszczególnych zdarzeń Autor potraktował jako swoiste założenia do wysnuwanych niezawodnie, dedukcyjnie wniosków, w których zawarto uogólnione zagrożenia operacyjne w poszczególnych etapach procesu reagowania wraz ze specyfikacją ich przyczyn. Rozdział zamyka podsumowanie wykazujące, między innymi, przydatność uzyskanych i opisanych wyników studium w kolejnych badaniach. W pełni podzielam wnioski Autora. Ponadto wobec licznych zdarzeń nadużywania w naukach o bezpieczeństwie terminu „studium przypadku” w relacji do faktycznego stanu badań sprowadzającego się często do prostego wyliczenia zdarzeń z podaniem ich nazwy i daty, chciałbym podkreślić wysoką jakość, niezaprzeczną wartość poznawczą badań metodą studium przypadku zrealizowanych przez Habilitanta. Rozdział ten traktuję zatem jako wzorzec prowadzenia tego rodzaju badań w naukach o bezpieczeństwie i oceniam bardzo wysoko.

W rozdziale 5 Autor zawarł wyniki diagnozy aktualnego stanu organizacji reagowania na zamachy terrorystyczne w Polsce. We wprowadzeniu Kandydat krótko, ale rzeczowo scharakteryzował i uzasadnił realizację zaprojektowanych badań diagnostycznych. Poznanie aktualnego stanu przedmiotowej organizacji Autor rozpoczął od analizy prakseologicznej. Jej wyniki według elementów struktury reagowania, do których zaliczył przede wszystkim: podmiot i cel, kryteria oraz narzędzia, okoliczności, zasoby oraz metody reagowania, zaprezentował w tabeli 21 na s. 255-259. Wynikiem analiz i ocen prakseologicznych są także wyspecyfikowane i scharakteryzowane czynniki składowe działań przedmiotowego reagowania: sposób, czas, intensywność, synergia, zagrożenia operacyjne. W kolejnym kroku Autor przystąpił do charakterystyki przedmiotowego reagowania w aspekcie systemu bezpieczeństwa narodowego Polski. Przeanalizował i ocenił strukturę tego systemu, jego działanie w stanach: normalnym, kryzysowym, nadzwyczajnym i wojny. Następnie zlokalizował i scharakteryzował miejsce reagowania państwa na zamachy terrorystyczne (ryc. 28, s. 272). Oceniał także przedmiotowe reagowanie w kontekście udziału działań ochronnych i obronnych w zależności od stanu państwa. Ponadto opisał i wyjaśnił prawno-organizacyjne uwarunkowania reagowania państwa na przedmiotowe zamachy (ryc. 30, s. 277.). W kolejnych częściach rozdziału 5 scharakteryzował i ocenił werbalnie system antyterrorystyczny i reagowanie państwa na zamachy w wymiarze instytucjonalnym, co zilustrował sformalizowanymi modelami na ryc. 32, s. 283

i ryc. 33, s. 285. Następnie w tabeli 24, s. 290-291 zawarł autorskie ustalenia aktualnej odpowiedzialności podmiotów państwa w obszarze działań antyterrorystycznych. Odpowiedzialność tę następnie scharakteryzował i ocenił (s. 292-300).

Poczynione analizy i oceny aktualnego stanu przedmiotowej organizacji Habilitant bardzo trafnie uogólnił w dwóch tabelach. W tabeli 25 na s. 301-308 wyspecyfikował konkretne zagrożenia operacyjne w trakcie reagowania na zamachy terrorystyczne i ocenił prawdopodobieństwo wystąpienia każdego z nich w Polsce. Natomiast w tabeli 26 na s. 310-313 zaprezentował wielokryterialną macierz, w której według czytelnych kryteriów i scharakteryzowanych niesprawności przedmiotowej organizacji ocenił ją w trzystopniowej skali „istotności niesprawności”: mało istotna, istotna, bardzo istotna. W podsumowaniu rozdziału 5 zawarł uogólnioną refleksję z poszczególnych etapów diagnozy wraz z wnioskami o charakterze prognostycznym dla ostatniego projektowo-koncepcyjnego etapu badań. Z podejściem Autora w pełni się identyfikuję, a rozdział 5 oceniam wysoko, szczególnie w kontekście jego użyteczności dla kończących badania prac projektowych organizacji reagowania naszego państwa na zamachy terrorystyczne.

Rozdział 6 monografii poświęcony został opisowi najtrudniejszej części badań, projektowania koncepcji organizacji reagowania na zamachy terrorystyczne w Polsce i przedstawienia wyników tegoż projektowania. Koncepcji zakładającej usprawnienie procesu przedmiotowego reagowania. We wprowadzeniu Autor zawarł ogólne reguły projektowania koncepcji reagowania, a bardziej szczegółowo odniósł się do podejmowanych zagadnień projektowych w podrozdziale podstawy teoretyczne koncepcji. Kandydat szeroko scharakteryzował podjęte wyzwanie projektowe, które zrealizował jako procesowe modelowanie zarządzania projektem z uwzględnieniem prakseologicznych wytycznych sprawnego działania. Zakwalifikowanie reagowania na zamachy terrorystyczne do kategorii projektu uzasadnił w tabeli 27., s. 323, a następnie właśnie z punktu widzenia zarządzania projektem przedmiotowe reagowanie scharakteryzował i wyjaśnił modelem pokazanym na ryc. 34, s. 32 oraz opisem uwzględniającym aspekty prakseologiczne projektowania i funkcjonujące w środowisku nauk o bezpieczeństwie rozwiązania podobnych do podjętych przez Habilitanta zagadnień projektowych.

Zasadnicze wyniki prac projektowych Kandydat zawarł w podrozdziale 6.3. Konceptualizacja struktury organizacyjnej oraz etapów organizacji reagowania państwa na zamachy terrorystyczne. W tej części pracy zawarł opis i wyjaśnienie zapro-

jektowanej koncepcji organizacji reagowania państwa na zamachy terrorystyczne. Czynności tej dokonał według pięciu etapów zarządzania projektem (ryc. 36., s. 325). W kolejnych podrozdziałach charakteryzował i uzasadniał tworzone modele przedmiotowej koncepcji. W etapie pierwszym koncepcji model uruchomienia projektu organizacji reagowania skonstruował posługując się teoriami: organizacji Zieleniewskiego i zarządzania projektami Pawlaka. Model „uruchomienia” zilustrował na ryc. 37., s.337. Model ten przypomina model środowiska Edwarda Yourdana. Idea modelowania „uruchomienia” przez wymagania obiektów terminalnych wobec kierownictwa projektu jest zasadna, jednak brakuje w niej skonkretyzowanych zachowań systemu w odpowiedzi na te wymagania. W rezultacie zaistniała luka między wymaganiami otoczenia modelu „uruchomienia” projektu a elementami wynikowymi: idea, misja, cele.

Za najbardziej produktywny poznawczo w tworzeniu koncepcji organizacji przedmiotowego reagowania uznaję etap drugi – planowanie. W etapie tym powstały zasadnicze elementy „koncepcji” wyrażone kolejnymi modelami. Sieciowa struktura przedmiotowego reagowania (ryc. 38, s. 340) wraz z opisem oraz liniowo-sztabowa, procesowa struktura przedmiotowego reagowania (ryc. 39 i 40, s. 342, 343), których analiza zaowocowała projektem hipertekstowej, projektowo-procesowej organizacji reagowania na zamachy terrorystyczne (ryc. 41., s 346). Prowadzone działania projektowe pozwoliły Habilitantowi wyróżnić i scharakteryzować podstawowe elementy procesu reagowania państwa na zamachy terrorystyczne. Końcowy wynik etapu „planowanie” modelowanego projektu zarządzania przedmiotowym reagowaniem dostrzegłem w zawartym na ryc. 43., s.360 modelu macierzowej projektowo-procesowej hipertekstowej organizacji przedmiotowego reagowania. Model ten spełnia wszystkie wymagania sformułowane w monografii wobec przedmiotowej struktury w realizowanych badaniach, zarówno te teoretyczne jak i te wyrażane bodźcami obiektów terminalnych otoczenia wobec projektowanego systemu. Wspomniany model przełożył się na projekt struktury etapu „realizacja” zilustrowany na ryc. 44., s. 368. Koncepcję przedmiotowego projektu zamyka etap „monitorowanie i kontrola”, którego ideę wyraża liniowo-sztabowa z elementami dywizjonalnymi struktura zilustrowana na ryc. 45., s. 379. Proponowaną w monografii koncepcję przedmiotowej organizacji reagowania kończy opis na s. 380, 381 ostatniego etapu projektu - „zamknięcie”. W podsumowaniu rozdziału 6 Habilitant formułuje konkretne postulaty usprawniające przedmiotowe reagowanie, wynikające z proponowanej zaprojekt-

wanej koncepcji i kierowane do podmiotów naszego państwa za to reagowanie odpowiedzialnych.

Uogólniając, rozdział 6 oceniam bardzo pozytywnie. Habilitant zdołał w tej części monografii, w szeregu utworzonym relacją silnie porządkującą poznanie, w pełni wyzyskać cechy przechodniości i spójności tej relacji. W rozdziale tym dostrzegam skumulowane wykorzystanie wyników badań opisanych w rozdziałach 1-5. Jednak zauważyłem także pewne słabości zastosowanej procedury projektowej. Do słabości tych zaliczam przede wszystkim zbyt rozproszone źródła prawdy, skutkujące nie przyjęciem jednolitej procedury projektowania funkcji i procesów. Habilitant mógł wykorzystać liczne dostępne metody i techniki modelowania np. metodę analizy funkcji i procesów Edwarda Yourdana, *Business Process Model and Notation*, albo *Computer-aided software engineering*. Tę wątpliwość metodologiczną mam nadzieję wyjaśnić w trakcie kolokwium habilitacyjnego.

Wreszcie, w perfekcyjnie zredagowanym zakończeniu monografii Kandydat odniósł się do osiągniętych wyników badań i ich znaczenia w naukach o bezpieczeństwie. Oceniał ograniczenia i problemy realizowanego procesu badań oraz zarysował możliwe perspektywy poznawcze w podjętej tematyce badań zamachów terrorystycznych i reagowania na nie.

Uogólniając tę część recenzji stwierdzam, że oceniana monografia jest dziełem w pełni dojrzałego, niezwykle rzetelnego naukowca. Dzieło to wnosi niezaprzeczalny, istotny, zatem i znaczący wkład w rozwój naszej dyscypliny naukowej – nauk o bezpieczeństwie.

5. Informacja o istotnej aktywności naukowej

Habilitant w okresie 2013-2023 wziął aktywny udział w 53 międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych, wygłaszając referaty konferencyjne. Ich tytuły pozwalają wysnuć wniosek, że prawie wszystkie wystąpienia Kandydata na konferencjach dotyczyły weryfikacji uzyskanych wyników badań w tematyce terroryzmu, przestępczości i ich zwalczania. W latach 2015-2023 Kandydat wziął w 10 projektach badawczych, pełniąc w dwóch, współfinansowanych przez MNISW rolę kierownika projektu. Ponadto dr inż. j. Stelmach recenzował 1 monografię i 17 artykułów naukowych.

Brał także udział w dwóch stażach naukowych: od 1 lutego 2021 r. do 30 czerwca 2021 r. w Katedrze Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wydziału Nauk Poli-

tycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego oraz od 30 kwietnia 2022 r. do 31 lipca 2022 r. w Uniwersytecie Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy.

Reasumując, Kandydat wykazuje się istotną, udokumentowaną aktywnością naukową skupioną wokół tematyki terroryzmu i jego zwalczania, realizowaną w różnych uczelniach, w tym poza granicami kraju.

6. informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę

Kandydat zrealizował liczne zadania dydaktyczne w ramach międzynarodowej mobilności edukacyjnej. W latach 2014-2023 wziął udział w 8 różnych programach Erasmus, realizowanych w różnych uczelniach w kraju i zagranicą. Pełnił rolę eksperta w cyklu międzynarodowych prac projektowych realizowanych w ramach projektu POWER zorganizowanych przez Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW, sfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu: Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, w terminie kwiecień-grudzień 2019 r. w Warszawie.

Habilitant posiada także konkretne osiągnięcia organizacyjne. Zorganizował 6 i współorganizował 10 konferencji naukowych. Pełni różnorakie role (członka komitetu naukowego, redaktora tematycznego, członka) w redakcjach 9 czasopism naukowych, w tym jest członkiem Międzynarodowej Rady Wydawniczej czasopisma naukowego „Journal of Scientific Papers Social Development and Security” wydawanego przez Ukrainian Scientific Community w Kijowie.

Od 2017 r. jest członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk o Bezpieczeństwie. Ponadto pełni funkcje rzeczoznawcy w Polskiej Izby Ochrony i jest prezesem Fundacji - Polski Instytut Bezpieczeństwa i Obronności.

Przeprowadził kilkadziesiąt audytów bezpieczeństwa i szkoleń, w tym na rzecz Komendy Wojewódzkiej Policji w Radomiu. W latach 2017 – 2018 brał udział w charakterze eksperta zewnętrznego w pracach zespołu zadaniowego przy Międzyresortowym Zespole ds. Zagrożeń Terrorystycznych na rzecz opracowania standardów zabezpieczeń antyterrorystycznych i reguł współdziałania związanych z ochroną Infrastruktury Krytycznej. Jest właścicielem znaków towarowych Safety Project i SAFE PLACE – uzyskanych w Urzędzie Patentowym RP.

Nauki o bezpieczeństwie Habilitant popularyzuje, między innymi, prowadząc kanał ekspercki na You-Tube zatytułowany „Project Safe-TY”.

Reasumując, Habilitant posiada liczne, dobrze udokumentowane osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz te, popularyzujące nauki o bezpieczeństwie.

7. Wniosek końcowy

Bardzo wysoko oceniam przedłożone osiągnięcie naukowe dr. inż. Jarosława Stelmacha, które stanowi znaczący wkład Habilitanta do rozwoju nauki o bezpieczeństwie, w tym szczególnie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz równie wysoko oceniam jego istotną aktywność naukową, zrealizowaną w kilku uczelniach, w tym poza granicami kraju.

Przywołane oceny upoważniają do stwierdzenia, że Habilitant spełnił wszystkie warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt 1-3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* DZ. U. 2018 poz. 1668 z późniejszymi zmianami, przewidziane dla kandydatów do stopnia naukowego doktora habilitowanego.

W tej sytuacji wnoszę o dopuszczenie Pana dr. inż. Jarosława Stelmacha do udziału w dalszym postępowaniu habilitacyjnym prowadzonym przez komisję habilitacyjną.

